

pertinent cætera, quæ in eadem benedictione continentur, ut est illud: *Juda, te laudabunt fratres tui, et adorent te filii patris tui.* Quod dictum est propter Christum, qui dignus est perfecta latræ adoratione, quem statim cœtulum leonis vocat, per eam metaphoram explicans Filii personam, ut Patres exponunt, qui propterea hic intelligunt Christum fuisse prædictum de tribu Juda, ut patet Chrysostomo, homil. 2 in Matth.; igitur eadem ratione cum dicitur: *Non auferetur sceptrum de tribu Juda, non de toto Judaico populo, sed de speciali tribu Juda intelligentium est, ut intelligunt Eucherius, Chrysostomus, Albinus Diodorus, et alii in Genes.; et Epiphanius, hæres. 20; Augustinus, 22 contra Faust., cap. 45; et Orig., homil. 37 in Genes.*

17. *Auctoris opinio.* — *Nota hæc duo.* — Retuli tot antiquorum sententias, non ut eas impugnarem atque rejicerem, sed quoniam omnes majorem lucem huic testimonio affere possunt, et ex singulis aliquid elici, quod ad majorem illius intelligentiam conducat. Igitur illud imprimis simpliciter verius existimo, nomine Judæ intelligentiam esse specialem tribum, et intentionem Jacob fuisse prædicere ex illa non defuturos principes aut duces populi Judaici. Sed recordari oportet tempore Roboam gentem illam in duo regna fuisse divisam, scilicet, regnum Judæ, et regnum Israel. Regnum autem Israel, quod decem tribibus constabat, plusquam quingentis annis ante adventum Christi ita fuisse vastatum a Salmanasar, rege Assyriorum, ut nulla illius mentio ulterius habeatur, ut constat 4 Reg. 7 et 18; unde fit solum regnum Judæ permansisse usque ad Christum. Quod quidem fere solam gentem ex tribu Juda complectebatur. Dicitur enim 4 Reg. 12, solam tribum Juda seculam esse domum David, quia quamvis tribus etiam Benjamin insecura fuerit tribus Roboam, tamen non fuit integra sicut tribus Juda, vel fere non habetur ratio ejus, propter dignitatem et excellentiam tribus Judæ. Unde in loco citato ex 3 Regum, inter alia sic dicitur: *Iratusque est Dominus Israeli, et abstulit eos a conspectu suo, et non remansit nisi tribus Juda tantummodo.* Unde notat Joseph., lib. 11 Antiquit., Judæorum appellacionem, tunc primum illi genti et regioni fuisse inditam, quando ex Babylonica captivitate tempore Nehemias reversa est, propter hanc fortasse causam, quod sola tribus Juda illam regionem colere censebatur. Ex quo fit fere idem esse mansisse sceptrum vel ducem in

tribu Juda, et in populo Juda, quandoquidem totus ille populus fere ad solam illam tribum redactus est. Unde vix aut nullo modo fieri potuit, ut populus ille potestatem se regendi aut judicandi retinuerit, quin vel omnino, vel magna ex parte ad tribum Juda pertineret.

18. *Dignitas tribus Judæ.* — Addere vero ad majorem explicationem oportet, nomine sceptri et ducis, vel non esse intelligendam dignitatem et potestatem regalem proprie et perfecte sumptam, vel certe non solam illam, sed quamcumque primariam et principalem potestatem judicandi vel regendi populum; ita tamen ut, si utramque signi... caridicamus, alteram nomine sceptri, alteram nomine ducis, non sit necesse intelligere tribum Juda habituram fuisse utramque dignitatem usque ad Christum; seu, quod idem est, neutra fuisse caritaram; sed sensus erit non fuisse caritaram utraque simul, atque adeo alteram saltem semper fuisse habituram; et hoc modo facile intelligimus dignitatem hanc et a principio fuisse in tribu Juda, et usque ad Christum in ea perseverasse. Post adventum autem ejus omnino ab hac dignitate cecidisse. Prius enim quasi in honore habebatur, quia germen vitæ suis in lumbis continebat; postquam vero illud protulit, et illo frui vel nescivit, vel noluit, merito sua dignitate privata est.

Quod ita ut dictum est evenisse, et ex Scriptura sacra, et ex eventibus ipsis facile declaratur. Ut enim omittam tempus illud quo post hanc prædictionem Jacob populus Judæorum in Aegypto permansit, de quo neque in Scriptura sacra, neque in profana historia aliquid scriptum reperio, statim ac populus discessit ab Aegypto, cœpit illa tribus ceteris antefieri. Numer. enim 2 et 7, prima acies ad Orientem tribui Judæ cum copiis suis tribuitur, et cap. 9, prima omnium casta movebat, et quasi agmen duebat. Deinde Num. 7, convenientibus principibus tribuum ad offerenda munera, prius offert Naason princeps Judæ. Judicum etiam 1 jussu Dei suprema potestas ad hanc tribum delata est post Josue mortem. Et quandcumque genealogiae tribuum referuntur, semper prima refertur Judæ posteritas, 1 Paralipom. 2, et sœpe alias. Unde etiam facile credibile fit, in illo Conilio septuaginta virorum primarios judices fuisse de tribu Juda, quod præsertim ac necessario dicendum est de eo tempore quo regnum Judæorum fere ad tribum Juda redactum est. Unde fit hanc saltem dignitatem us-

que ad Christi adventum in ea perseverasse. Accedit, præter hanc dignitatem a temporibus David habuisse supremam ac regiam potestatem; quæ licet non perfecte in ea duraverit usque ad Christum, quod necessarium non est, ut dixi, ad veritatem hujus prophetiæ, non fuit tamen penitus illa privata; tum quia semper tribus illa ut regalis et præcipua honorata est; tum etiam quia, licet aliquando hæc potestas ad sacerdotes derivata fuerit, hoc factum est, ut Theophan. supra dicit, quatenus tribus Levitica per matrimoniorum conjunctionem una cum illa effecta est, et ab illa particeps facta est regalis splendoris et nobilitatis. Hoc ergo modo principatus Judæorum in tribu Juda usque ad Christum continuatus est; in Christi autem adventu omnino cessavit, non solum quia rex alienigena Herodes tunc regnare cœpit in populo Judaico; et quia Concilium Sanhedrin sua potestate privatum est, et ab altero Herode, cuius tempore mortuus est Christus, penitus extinctum; sed etiam quia paulo post in eversione et captivitate Jerusalem a Romanis facta, totus ille populus fere deletus est, et distinctio tribuum ita confusa, ut nulla dignitas aut prærogativa tribus Judæ jam cerni aut fingi posset. Omnino ergo vanum et ineptum est adhuc ex illa tribu Messiam expectare.

19. *Vespasiani temeritas Christi regnum affectantis.* — Non prætermittam autem advertere, nonnullos Judæos hoc testimonio convictos, Messiam venisse fassos esse; illum tamen fuisse Herodem falso fuisse mentitos, ut notarunt Hieronymus, contra Luciferian.; Tertul., de Praescrip., cap. 45; Epiphan., hæres. 20, qui aperte eos convincit, quia neque Herodes fuit de tribu Juda, neque in eum convenient alia, quæ tam in hoc, quam in aliis locis Scripturæ de Messia dicuntur. Denique tempore etiam Vespasiani nonnulli tentarunt prophetias de Christo datas ad illum accommodare; in quem errorem inclinavit Joseph., lib. 7 de Bello Judaic., cap. 12, confundens cum vero Messia ducem illum, quem ad evertendum sanctuarium et civitatem venturum esse Daniel, c. 9, præixerat. Tradunt enim historiæ, hunc Vespasianum Christi regnum affectasse, ideoque pacis templum erexit, et per magicas artes apparentia quædam prodigia effecisse, ut quæ de Christo scripta erant, in illo completa esse posset existimari. Sed non est quod in hoc etiam explodendo errore immoremur; ex eisdem enim principiis facile refellitur; quia

Secundum testimonium contra Judæos, ex Daniel. 9, Animadverte, etc.

SECTIO II.

Secundum testimonium contra Judæos, ex Daniel. 9, Animadverte, etc.

4. *Nomine Christus, non Cyrus aut Hirca-nus intelligitur.* — *Theodoreti error.* — Secundum testimonium, sicut clarissimum, ita et vulgatissimum ad convincendos Judæos est, quod ex Daniel. 9 sumitur, ubi ortus Messiae post septuaginta hebdomas futurus prædictitur his verbis: *Animadverte sermonem, et intellige visionem, septuaginta hebdomas abbreviata sunt super populum tuum, et super urbem sanctam tuam, ut consummetur prævaricatio, et finem accipiat peccatum, et deleatur iniquitas, et adducatur justitia sempiterna, et impleatur visio et prophetia; et ungatur Sanctus sanctorum. Scito ergo, et animadverte, ab exitu sermonis ut iterum ædificetur Jerusalem usque ad Christum ducem hebdomas septem, et hebdomas sexaginta duæ erunt; et rursum ædificabitur platea, et muri in angustia temporum. Et post hebdomas sexaginta duas occidetur Christus, et non erit ejus populus qui eum negatur est, et civitatem et sanctuarium dissipabit populus, cum duce venturo, et finis ejus vastitas, et post finem bellū statuta desolatione; confirmabit autem pactum multis hebdomas una, et in dimidio hebdomas deficit Hostia, et sacrificium, et erit in templo abominatio desolationis, et usque ad consummationem et finem perseverabit desolatio.* Hactenus Gabriel ad Danielem. In quo testimonio primum omnium statuendum est prædicti adventum Messiae post illas septuaginta hebdomas, quod posteriores Hebrai pertinaciter negant, quia hoc admissio vitare non possent hujus testimonii vim. Utuntur vero ista conjectura, quia Daniel tunc non postulabat a Domino Messiae adventum, sed solum liberationem sui populi ab illa captivitate. Quæ conjectura levissima est, primum, quia utcumque explicit prophetiam hanc, vitare non possunt quin multa contineat ad libertatem illius populi nihil pertinentia, ut ex falsis etiam eorum interpretationibus constat, quas referre omitto, quia per se futilles sunt; et in

glossa ordinaria tractantur fuse, ac plane refelluntur. Deinde saepe Deus, quæ illius liberalitas est, plus homini concedit quam ipse petat, quamque desideret; atque Danielem ipsum verisimile est, non tantum temporalem populi libertatem, sed multo magis spiritualem futuram per Messiam desiderasse. Quod satis indicavit Angelus, dicens: *Ego veni ut indicarem tibi, quia vir desideriorum es.* Denique verba illa tam clara sunt et perspicua, ut conjecturis minime indigeant, qualia imprimis sunt illa, *Ut consummetur prævaricatio, et finem accipiat peccatum, etc., usque ad illud, Et ungatur Sanctus Sanctorum.* Quæ neque ad promissiones mere temporales et externas, nec ad aliquem purum hominem accommodari possunt. In Christum vero cadunt omnia mirifice; nam et *Sanctus Sanctorum* est, et unctus oleo lætitiae præ participibus suis, Psalm. 44. Ut enim bene notavit Eusebius, lib. 8 de Demonstrat., cap. 2, quamvis in Scriptura sacra multi nominentur sancti, nullus tamen homo purus *Sanctus Sanctorum* dictus est; Christus vero cum per se sanctus sit, non ex accidenti, sed sanctificatus substantia ipsa et essentia sanctitatis, cumque sit principium sanctificationis totius, merito *Sanctus Sanctorum* dicitur; ut illa reduplicatio, juxta proprietatem hebraicæ linguae, supremam dignitatem et excellentiam indiceat; quemadmodum cum dicitur Rex Regum, et Dominus dominantium. Et eadem de causa verbum illud, *Et adducatur justitia sempiterna,* uni Christo potest convenire, vel quia ipse est nostra justitia, sanctificatio et redemptio, vel quia veram justitiam nobis attulit, et quod in ipso est, peccatum delevit, dum ex perfecta justitia pro illo satisfecit. Quæ omnia præstisset Christum evidenter ostendi non possunt, sed credenda sunt, tum propter ipsius facta atque prædicationem; tum propter alia multa Scripturae sacræ testimonia, id efficaciter comprobantia; tum denique quia evidens est de nullo alio similia credi aut affirmari posse. Sed quod in eadem prophetia Angelus addit, *ut impleatur,* seu signetur, *visio prophetæ,* post Christum impletum esse compertum est, ut recte Chrysostomus, orat. 2, contra Judæos, et Tertullianus, lib. contra eosdem, cap. 8, notarunt. Ante Christum enim frequens et quasi ordinariæ erant propheticæ revelationes, cum nondum venisset Messias, quem cunctæ visiones prophetarum intuebantur; at vero post Christum, verum Messiam, et antiquæ pro-

phetiæ impletæ sunt, et novæ cessaverunt; unde etiam it Evangelio dicitur: *Lex et prophetæ usque ad Joannem.* Addit præterea Angelus: *Ab exitu sermonis usque ad Christum ducem, etc.,* ubi etiam Christi nomen expressit; Judæi vero nomine Christi Cyrus intelligunt, qui Isai. 44 et 45 Christus appellatur. Sed, ut alia omittam, hoc stare non potest, quia Christus dicitur futurus post sexaginta novem hebdomadas, Cyrus autem jamdiu præcesserat; et eodem modo facile refelluntur alia subterfugia vana, et sine fundamento. Miror autem Eusebium quod nomen Christi hoc loco de Hircano, seu de successione Pontificum Judæorum, usque ad ipsum Hircanum, quam per sexaginta novem hebdomadas durasse existimavit, interpretari ausus sit; primum omnino voluntarie, et contra vim verborum; quia *Christus dux,* quasi per antonomasiam de Messia dicitur, juxta illud Isaiæ 55: *Dedi te in lucem gentium, ducem ac præceptorem populis.* Et Mich. 5: *Ex te enim exiet dux;* et in hebræo, ubi nos habemus, usque ad *Christum ducem,* est vox significans: Usque ad Christum principalem, quæ est singularis appellatio veri Messiae. Deinde præcedentia verba non aliud sensum patiuntur, et idem de sequentibus statim ostendemus, ut omittam rationem et computationem temporum manifeste illi expositioni repugnare, ut ex sequentibus constabit. Unde, quod deinceps addit Angelus: *Et post sexaginta duas hebdomadas occidetur Christus,* multo magis de vero Christo intelligendum est; quod enim Judæi configunt hunc Christum fuisse Herodem Agrippam, qui temporibus Titi in secundi templi destructione occisus est, et falsum est, quia hic Herodes non fuit tunc a Romanis occisus, ut constat ex Josepho, lib. 2 de Bello Judaico, cap. 16; et licet esset verum, tamen Christi appellatio non posset illi accommodari, qui nec gratia, nec oleo unctus fuit, nec alia, quæ continentur in illa prophetia, eidem convenire ullo modo possunt. Quin etiam Theodoretus graviter hoc loco lapsus est, qui hunc Christum occisum, Hiricanum fuisse interpretatur, cum tamen Christum ducem fateatur esse Messiam; nam imprimis hæc varietas et multiplex ejusdem vocis significatio in eodem contextu voluntarie et sine fundamento configitur. Denique gratis plane existimatur, mortem Hircani hoc loco ab Angelo prædictam esse, quod nec postulent antecedentia verba, neque subsequentia. Imo, cum nec illius mors aliquam

utilitatem hominibus attulerit, non ita multo ante prædicenda videbatur. Addo, ad computationem temporum seu hebdomadarum, eam expositionem utilem nullatenus esse, ut ex inferius dicendis constabit satis. Denique mortem veri Messiae ibi prædicti constat ex toto contextu; per eam enim mortem iniquitas deleta est, et sempiterna justitia consummata; in ea Judæorum populus Dominum suum negavit, ob idque facinus tam atrox poenas sustinuit, eversa funditus regia civitate, nunquam restauranda, ut eodem testimonio prophetatum est.

2. Hebdomadæ nomine quid sit intelligendum. — Demonstravimus testimonium hoc de Messiae adventu necessario intelligendum esse; superest ut septuaginta hebdomadas transactas jam esse probemus; hinc enim evidenter constabit tempus adventui Messiae ab Angelo definitum jam præterisse, atque adeo, vel prophetiam falsam esse (quod Judæi non concedunt), vel certe (quod unum intendimus) Messiam adventasse. Sed ut hoc constet, indagemus prius hebdomadæ significatum. In qua re fere omnes Hebræi, antiquiores præcipue, nobiscum consentiunt, has hebdomadas esse quidem annorum, ut septem annos unaquæque complectatur; certum est enim dierum hebdomadas esse non posse, quæ spatio brevissimo diffuerent; præter has autem vulgares hebdomadas invenimus in Scriptura hebdomadas simplicium annorum, ut, Gen. 29, Jacob dicitur implevisse hebdomadam pro Rachel, et hebdomada transacta, illam suscepisse. Et Levit. 25: *Numerabis tibi septem hebdomadas annorum;* quin addo hebdomadas mensium vel hebdomadarum, nec inveniri unquam in Scriptura, nec illi loco posse accommodari, quia tempore brevissimo conficerentur, nec denique possunt ultra simplices annos extendi, ut videlicet una hebdomada septem denarios vel centenarios annorum comprehendat, id quod Hebræorum quidam, quos Galatin. refert, dicere tentarunt, quorum errori non parum consentit Origenes, tract. 29 in Matth., ubi unamquamque hebdomadam facit annorum septuaginta, procul dubio falso: primum, quia talis modus hebdomadæ in Scriptura non legitur, et voluntarie confictus est. Deinde, quia si hæc licentia conceditur, nihil certi continere potest hæc prophetia; poterit enim unusquisque arbitrio suo facere hebdomadas septingentorum vel septem millium annorum, ut convinci non possit eas esse completas. Denique, quia ex

eisdem verbis Angeli omnino constat, tempus illarum hebdomadarum jam esse transactum, utpote cum hostia defecerit, et sacrificium Judæorum, eorum denique civitas et sanctuarium vastata sint; quod transactis hebdomadis, vel earum finem fore prænunciarat. Unde Origenes, ut finem hebdomadarum inveniret, earum initium ab ipsa creatione mundi desumpsit, extra rem profecto, et contra ipsius met verba prophetæ, ut videbimus, neque adhuc quod intendit, assequitur, cum ab ipsa creatione mundi usque ad destructionem Jerusalem, sub Tito factam, non fluxerint ultra quatuor mille sexaginta anni, adhuc ergo deerant plusquam octingenti, ut implerentur ejus hebdomadæ. Sit ergo certum has hebdomadas septennales esse.

3. Hebdomadæ quibus annis constent. — *Qui anni solares vel lunares.* — *Prima opinio.* — Magna vero contentione inter Catholicos auctores disputatur, quales debeat intelligi illi anni, ex quibus hebdomadæ constare dicuntur; et quamquam diversis in nationibus, pro diversitate etiam temporum, multiplex et varius fuerit anni usus, hic tamen solum est quæstio et opinionum dissensio, an illi fuerint anni lunares, an solares; quia certum est in Scriptura sacra, atque Hebræorum usu, non fuisse nisi annum solarem vel lunarem; constat autem Angelum hujus prophetæ nuncium, cum ad Hebreum hominem, de rebus ad Hebræos ipsos pertinentibus, loquatur, sic annos accepisse, ut ab illis met communiter accipiebantur. Differt autem hoc inter hos annos, quod solaris constat trecentis sexaginta quinque diebus cum quadrante; lunaris vero solum trecentis quinquaginta quatuor. Multis ergo visum est, hunc annum lunarem communem apud Hebræos, atque adeo Gabrielem de illo fuisse locutum. Cujus sententia videtur fuisse Ambrosius, lib. 4 Hexameron., cap. 4, in fine; et Basilius, homil. 6, Hexamer., prope finem, ubi etiam antiquos Græcos hujusmodi anno usos fuisse affirmat. Idem de Hebrais docet Rupert., lib. 4 de Trinitat., cap. 45, ubi annum lunarem dicit esse naturalem, solarem vero artificiale; quia in hoc menses ad placitum divisi sunt, in illo vero juxta naturalem et integrum circulum lunæ distinguuntur. Sed pari vel majori fortasse ratione dicere potuisset lunarem annum esse artificiale, quia nullo naturali motu coeli perficitur, sed solum ad placitum duodecim mensibus constat; solaris vero dicetur naturalis, quia unius

astri naturali conversione et integro motu mensuratur. De annis præterea lunaribus explicuit has hebdomadas Julius Africanus, ut Hieronymus super Daniëlem refert, quem ibi secuti sunt Rupert., l. 1, c. 15; Albert., Carthus., et alii expositores; et Beda, libro de Ratione temporum, c. 7, et lib. 3, in Esdram, c. 16.

4. Qui usi solaribus annis.—Sed imprimis dubitari non potest quin Hebræi et veram solaris anni durationem cognoverint, et illo ad chronographias et annorum rationes computandas usi fuerint: primum, quia quotiescumque Scriptura numerat annos, verbi gratia, Adam vixisse tot annis, Hebræos fuisse in Egitpto quadragecentis triginta annis, vel in captivitate Babylonica septuaginta, sine ulla controversia de annis solaribus intelligenda est. Alioquin omnis annorum computatio, quæ in Scriptura est, dubie constaret. Præterea, certum est Graecos et Romanos annis solaribus fuisse usos; Graecos autem veram anni solaris mensuram didicisse ab Ægyptiis, refert Strabo, lib. 17 sua Geographiæ, atque Ægyptios eamdem anni mensuram habuisse refert Herodot., lib. 2 sua Historiæ, prope ab initio; et credibile est eam anni durationem recepisse ab Hebræis, a quibus astrologiæ et astrorum observationes acceperunt, teste Josepho, libro 1 Antiquitatum, cap. 16; et Eusebio, lib. 9 de Præparat., c. 4. Unde Picus Mirandulanus, lib. 11 in Astrolog., cap. 9, antiquissimos Hebræorum dicit divisisse annum in trecentos sexaginta quinque dies, et quartam alterius diei partem. Ad hæc, nisi Hebræi uterentur annis solaribus, non possent suos dies festos, præsertim Pascha, statutis temporibus celebrare, verbi gratia, decima quarta luna post æquinoctium vernale; nam, si tantum haberent rationem anni lunaris, cum ille sit plusquam undecim diebus minor solari, oportuisset singulis subsequentibus annis per totidem dies celebratorem Paschæ antevertere. Unde necessario aliquando fieret ut vel non celebrarent Pascha decima quarta luna post æquinoctium vernale, vel certe non in mense primo Nisan, sed in quolibet alio. Et pari ratione non potuissent apud Hebræos quatuor anni tempora eisdem semper anni mensibus evenire, sed essent in continua mutatione, sicut ipse annus; semper enim initium anni per illos undecim dies anteverteret illa tempora, quæ in solari anno immobilia sunt; consequens autem est falsum; semper enim Martius erat apud illos primus mensium, et rationem red-

dit Philo, libr. 3 de Vita Moysis, quia in eo incipiunt fructus maturescere. Quocirca, licet verum sit, ad celebranda nonnulla festa mobilia observasse Hebræos lunares annos, semper tamen illis curæ fuit revocare et corrigere lunarem annum per solarem, intercalando tertio et interdum secundo quoque anno mensem unum, atque in unico anno tredecim menses concludendo, ut hoc modo numerus annorum lunarium numero annorum solarium responderet, ut docent Basilius et Rupertus, locis supra citatis; et ita ad mensurandas ætates, regnorum durationes, ac denique ad omnes descriptiones temporum, lunari anno sic correcto, vel, quod perinde est, anno solari pro mensura utebantur. Quapropter verisimilius videtur Gabrielem Angelum de hujusmodi annis, et de hebdomadibus ex eis compositis fuisse locutum, ut Eusebius, lib. 8 de Demonst., cap. 2; et Chrysostomus, orat. 2 contra Judæos, et alii antiqui expositores interpretati sunt, quos secutus est Lyra, Daniel. 9; Driedo, lib. 3 de Dogmatibus sacrae Scripturæ, cap. 5, p. 4; Joan. Lucidus, lib. 7 de Emendat. tempor.; Galat., lib. 4, c. 14; Genebrardus, lib. 2 Chronograph., circa finem.

5. At enim dicet aliquis: esto verum sit Hebræos numerum annorum lunarium ad numerum solarium revocare solitos dicta intercalatione, potuit tamen Angelus, ut prophetiam, et quasi ænigmaticum sermonem magis occultaret, illam intercalationem occulto præterire; quod quidem fecisse, et de brevioribus annis et quasi concisis se loqui, insinuasse videtur illo verbo, *septuaginta hebdomadæ abbreviatæ sunt*, ut auctores prioris sententiae ponderarunt. Sed imprimis dictio illa, *abbreviatæ sunt*, nihil, ut existimo, favet huic sententiæ; non enim indicatur illo verbo annos, ex quibus constant illæ hebdomadæ, futuros fuisse breviores, sed solum diurnam et longissimam Messiae expectationem ad breve illud tempus septuaginta hebdomadarum reducendum; erat enim per breve tempus illud cum superiori comparatum; imo etiam in familiari sermone, quando tempus ad aliquam actionem præscriptum finitur, jamjam dicere solemus dies abbreviari, non quod minores fiant, sed quod pauci supersint: quomodo Marci 13 dicitur: *Nisi abbreviasset Dominus dies illos*, etc. Adde vocem hebraicam ibi respondentem, tantum significare septuaginta hebdomadas fuisse præcisas, seu definitas. In aliis enim prophetis, adventus Messiae iude-

finite prædicebatur, hic vero limitatur et definitur tempus; et hoc significatum est illo verbo, ut fere omnes expositores intelligunt.

6. Nihilominus non nego potuisse Angelum hac obscuritate uti, et numerare hebdomadas ex annis lunaribus conflatas, et ad quamdam brevitatem redactas, prætermissa additione embolismi, aut anni intercalaris; certe, si nulla alia ratione hebdomadæ istæ explicari possent, hoc vero modo possent accommodari, haud timerem illas ita accipere, quanquam Hieronymus Osorius, lib. 1 de Vera sapientia, dicat, nimis licenter et inconsiderate hoc fecisse Julium Africanum. Sed excessit in ea censura, cum gravissimi viri eam sententiam secuti sint, nec desit illis probabilis conjectura, et aliquot in Scriptura fundamenta, maxime cum sæpe effectus explicet prophetiam, quæ antea per se satis intelligi non poterat, ut Irenæus dixit, lib. 4 Contra hæres., c. 43. Si tamen hebdomadæ illæ explicari possent accommodate de annis solaribus, hoc esset sine dubio verisimilius; existimandum est enim hæc plana et usitata significatio vocis illius, *annus*, in Scriptura sacra. Nec facile credendum est Angelum æquivoce fuisse illa voce usum, præsertim cum hoc non habeat sufficiens fundamentum, nec in verbis ejus, nec in Hebræorum consuetudine. Propter quod hæc est communior intelligentia tam Hebræorum, quam Graecorum et Latinorum.

7. Ex his quæ dicta sunt, evidenter concluditur transactas jam esse septuaginta illas hebdomadas, atque adeo venisse Messiam. Superest quomodo earum tempus in adventu Christi completum sit, unde ipsarum initium sit accipiendum, breviter aperiamus; denique quis fuerit earumdem terminus. Unde constabit quomodo illi tempori accommodanda sit illa prophetia. Ubi primo statuendum est, illas hebdomadas septuaginta debere intelligi omnes æquales, et ejusdem rationis, et continua quadam successione fluentes. Hoc enim omnino necessarium est, ut tempus illud sit certum et præfixum, ut significatum est illo verbo, *abbreviatæ, seu concisæ sunt*. Quod etiam, ut prophetia certa sit, certusque ejus effectus, omnino requiritur, quo uno fundamento excluduntur plane multæ expositiones Origenis, Hippol., Euseb., et aliorum quos hic Hieronymus refert; errant enim dicentes, septuagesimam hebdomadam non esse continuam præcedentibus, sed sexaginta, vel septuaginta annis, illis pos-

teriorem; atque Eusebius, cum alias hebdomadas septennes faciat, hanc fecit septuaginariam; sed utrumque refellitur facile ex dictis. Primum quidem, quia voluntarie et sine fundamento confictum est, qua licentia disjungendi unam hebdomadam ab aliis, si uti liceret, pari ratione posset quis dicere septem primas hebdomadas multum distare a sexaginta duabus sequentibus, imo, suo arbitrio augere distantiam unius ab aliis; et Judæi dicerent illam septuagesimam hebdomadam nondum advenisse; quæ omnia evidenter sunt contra certitudinem hujus prophetiæ, atque verborum vim. Perinde enim fuit Angelum dicere: Intra septuaginta hebdomadas hoc eveniet, ac dicere, intra quadragecentos nonaginta annos; sed in rigore sermonis, qui hoc modo numerat annos, intelligit tam numerum annorum cohærentium; idem ergo fuit sensus Angeli illo modo loquenter. Secundum vero eisdem rationibus refellitur, scilicet, quia hebdomada septuaginaria nullum fundamentum habet in Scriptura, et voluntarie conficta est, et talis interpretatio ambiguam reddit prophetiam; quia unusquisque suo arbitrio poterit angere unam, vel plures hebdomadas, ut pro sua voluntate illas accommodet. Denique incredibile est eamdem vocem æquivoce sumi in eodem testimonio. Sit ergo certum, has hebdomadas debere sumi æquales, et continue decurrentes.

8. Quæ ratio cognoscendi hebdomadas. — Error Judeorum refutatur. — Secundo, ad assignandum principium et finem harum hebdomadarum, duo servanda sunt. Primum enim oportet ut tale initium vel finis fundamentum habeat in verbis Angeli; deinde ut chronologiæ ratio ac temporum habeatur. De initio igitur hebdomadarum, dixit Angelus sumendum esse ab exitu sermonis, ut ædificetur Jerusalem. Unde excluditur error Hebræorum, qui a destructione templi initium sumpsere: Angelus enim non a destructione, sed a reædificatione dixit; ipsi vero litteram pervertunt, legentes non *ab exitu*, sed *de exitu sermonis*, ut illo verbo non significetur initium hebdomadarum, sed materia, seu objectum illius revelationis. Atqui hoc imprimis est contra vim verbi, et contra contextum; sic enim habetur: *Ab exitu sermonis usque ad Christum*, etc.; verbum enim illud, *usque ad Christum*, aperfe significat terminum et finem; ergo per aliam particulam *ab exitu*, significatum est initium. Denique quan-